

РОЗДІЛ І. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІКИ

УДК 004.853:37.014

Н. В. Бондарчук

Вінницький будівельний технікум;

О. І. Булейко

Київський національний торговельно-економічний університет,

Вінницький торговельно-економічний інститут

ОСВІТА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

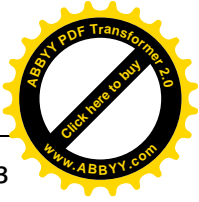
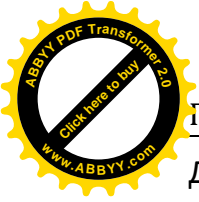
У статті обґрунтовано важливість та необхідність упровадження інформаційних технологій як одного з провідних інструментів професійного самоствердження особистості в інформаційному суспільстві.

Ключові слова: освіта, інформаційне суспільство, глобалізація, інформаційні технології, особистість, інформатизація, інтернаціоналізація, інформаційні системи, навчальний процес.

Постановка проблеми. Яскраво виражена інформатизація сучасного суспільства і тенденції його розвитку зумовлюють необхідність дедалі ширшого використання інформаційних технологій у сфері освіти. Культурній людині незалежно від її професії та особливостей діяльності сьогодні необхідно володіти вміннями і навичками роботи з електронними засобами обробки й передачі інформації.

Аналіз актуальних досліджень. Помітним явищем у всіх провідних країнах світу стає перехід від індустріальних до інформаційних технологій. Ідеальною кінцевою метою такого переходу є побудова інформаційного суспільства, у центрі якого постає людина з усім розмаїттям її інтересів та потреб. Спрямованість інформаційного суспільства визначає такі його базові цінності, як пріоритет громадянських прав і свобод, соціальна активність, ініціативність, право вибору, відповідальність [1, 80]. Позитивний досвід в утвердженні перелічених цінностей мають створені освітянські інформаційні мережі в Європейському Союзі, діючий з 1995 р. «Форум» з проблем становлення інформаційного суспільства, а також британський проект «Супермагістралі в освіті – Шлях уперед», німецький – «Школи в мережі», вітчизняний фонд «Інформаційне Суспільство України» та ін. Учасники навчального процесу стають партнерами з використання і розширення інформаційних мереж, реалізації низки навчальних, дослідницьких, соціальних, гуманітарних, культурних проектів.

Відповідно суттєвий вплив глобалізація справляє і на національні системи освіти. Інтеграційні процеси у світі дали новий поштовх до розробки стратегії національного розвитку за теорією людського потенціалу, яка віддає беззаперечний пріоритет освіті всього населення з метою його підготовки до виробничої та суспільної діяльності в умовах жорсткої міжнародної конкуренції.

Дуже гостро постає проблема поєднання національного характеру освіти з інтернаціоналізацією / глобалізацією навчально-наукових зв'язків [2].

Зрозуміло, що вирішальним для реформування суспільства є реформування вищої школи, формування нової незакомплексованої генерації фахівців, нової української еліти. Колишня радянська система освіти, безсумнівно мала деякі переваги, особливо щодо підготовки фахівців у галузі точних наук. Але заполітизована й упереджена гуманітарна сфера вищої освіти повинна бути докорінно реформована із залученням західного досвіду [5, 386]. Саме цей напрям допоможе нашій країні піти по шляху дійсно демократичної держави, становленню гідної сучасного українця системи освіти та виховання.

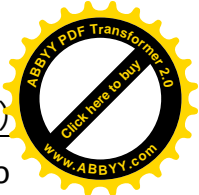
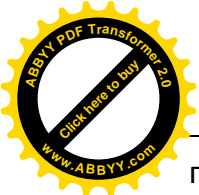
Мета статті – обґрунтувати важливість і необхідність упровадження інформаційних технологій як одного з провідних інструментів професійного самоствердження особистості, конкурентоспроможність інформаційної держави.

Виклад основного матеріалу. Вища освіта в інформаційному суспільстві – це середовище інформаційного обміну, який передбачає не лише засвоєння, але й передачу та генерування нової інформації в обмін на отриману, а також продукування знань. У цьому контексті проводиться чітке розмежування знання та інформації. Знання – це результат пізнання дійсності, що має системне і несуперечливе оформлення і є за характером об'єктивним (незалежним від волі людини). Інформація – це відомості будь-якого роду, що часто виражають суб'єктивну думку мовця, можуть бути недостовірними і суперечливими. Російський учений Г. Ільїн звертає увагу на важливий ефект взаємопереходу знань в інформацію і навпаки. Відносність знання унаслідок швидкого застарівання призводить до «витіснення знань інформацією як основного елемента освітнього процесу, що перетворює знання в інформацію про світ» [4, 92]. Таким чином, студент отримує несистематизовані відомості, осистемлення та перетворення яких у знання є завданням самого студента.

Звідси оцінка якості вищої освіти може включати такі параметри, як:

- адекватність навчання студента способів опрацювання інформації;
- забезпечення ефективності набуття студентом таких компетенцій, як досконале володіння комп'ютером, знання щонайменше двох іноземних мов;
- результативність методів вироблення навичок установлення наукової істини;
- успішність у створенні атмосфери особистого переживання народження знання;
- оптимізація діалогу у процесі співтворчості між викладачем та студентом.

У статті «Сучасна українська освіта за умов конкуренції інформаційних потоків» М. Жук вводить поняття адекватності інформаційної моделі університету сучасним інформаційним стандартам, яке по суті означає інформаційно-технологічну відповідність навчального процесу та організації наукової діяльності сучасному рівню світових досягнень. Використання сучасних джерел інформації

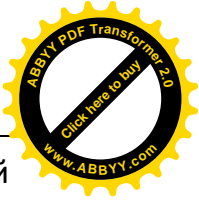
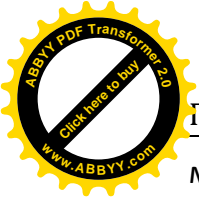

підсилює індивідуальні стратегії успішності студентів, стимулює університети до «інформаційної презентації власних досягнень, напрямів пошуку партнерів, інформаційного забезпечення навчального процесу шляхом створення університетських інформаційних ресурсів, мереж, кластерів» [2, 20].

Вища освіта повинна сприяти становленню громадянина інформаційного суспільства, в якому кожен має можливість отримати оперативну та достовірну інформацію будь-якого виду і призначення за допомогою глобальних інформаційних мереж з будь-якої точки географічного простору; наявна можливість реалізації миттєвої комунікації як між окремими членами суспільства, так і з державними та суспільними структурами; трансформується діяльність засобів масової інформації, розвивається та інтегрується з інформаційними мережами цифрове телебачення; зникають географічні та політичні кордони держав у рамках інформаційних мереж [5, 390].

Концептуальні підходи до підготовки менеджерів інформаційних систем базуються на результатах вивчення та прогнозування структури соціальної та виробничої діяльності фахівців з вищою освітою в галузі інформаційної діяльності відповідно до потреб ринку праці, на відповідних вимогах до фахівця, згідно з якими визначається зміст освіти у цій галузі, тобто концепція підготовки менеджерів інформаційних систем базується на розробці моделі спеціаліста, основою побудови якої є система – суспільна потреба – освітньо-кваліфікаційна характеристика (уміння) - освітньо-професійна програма (знання) – засоби діагностування у взаємозв'язку і взаємообумовленості всіх її компонентів, поєднанні з визначенням педагогічних умов підготовки фахівців та відповідних практичних підходів до їх реалізації.

Гуманістична спрямованість інформаційного суспільства передбачає і відповідну спрямованість інформаційних освітніх технологій, що ставить низку вимог перед сучасним ВНЗ. По-перше, підбір таких інформаційних освітніх технологій, які б доносили до студента «розуміння розмаїття людських культур, складності й неоднозначності гуманістичної перспективи людства». По-друге, важливим є забезпечення принципу плюралізму, що виключає претензії когось на абсолютність та адекватність істини. По-третє, викладач ВНЗ має дотримуватися у своїй роботі принципу репрезентативності тих інформаційних освітніх технологій, які вже здобули загальне визнання і виявляють дбайливе ставлення до першоджерел, класичних текстів. Педагог має володіти мистецтвом інтерпретації, творчого підходу, бути здатен увести студента у складний світ гуманітарної культури. Ще одна вимога - дотримання принципу дистанціювання, що передбачає збалансоване та безсторонне застосування інформаційних освітніх технологій. Зокрема це означає і те, що викладач не має права нав'язувати власні політичні чи будь-які інші переконання, застосовувати в навчально-виховному процесі авторитарні методи впливу на свідомість студента тощо. П'ятою вимогою, яку слід адресувати до всіх творців стратегії вищої освіти,

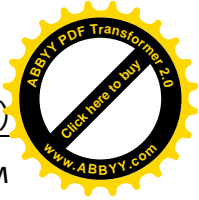
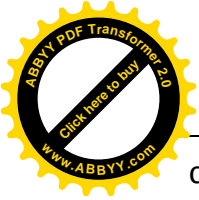
можна вважати необхідну під час упровадження сучасних освітніх технологій фундаменталізацію як «поглиблення теоретичної, загальноосвітньої і загальнокультурної компоненти в змісті цих технологій» [5, 387]. Дотримання вищеперелічених вимог сприятиме підвищенню якості вищої освіти, допомагатиме основному суб'єкту навчального процесу не лише опанувати певну суму знань, але й розкрити свою різнопланову сутність.

В умовах інформаційного суспільства вищий навчальний заклад кардинально змінює такі основні складові, як організаційна структура, методи і форми навчання, викладацький склад. Так, привабливою і доступною стає дистанційна форма навчання засобами Інтернету, що дає змогу заощаджувати час і кошти, сприяє підвищенню якості освіти завдяки таким ознакам, як самоменеджмент знань, гнучкість розкладу, інновативність, творчий пошук, можливість здійснення особистого вибору та ін. [3].

Забезпечення високої якості освіти у вищому навчальному закладі інформаційного суспільства потребує крім також змін в управлінні в напрямку усунення таких елементів, як надмірна централізація та адміністративний вплив, закритість в ухваленні рішень, волюнтаризм та непрозорість у діях стосовно основних суб'єктів навчального процесу. Натомість уся управлінська діяльність має спрямовуватися на створення повнокровного інформаційного середовища, партнерського спілкування й творчості викладача і студента. Останній при цьому розглядається як носій нової свідомості, яка здатна органічно та ефективно опанувати найпередовіші механізми орієнтування у віртуальному просторі з метою створення нових знань і технологій.

Система вищої освіти повинна стати також і фактором упередження деяких негативних сторін інформатизації суспільства. Насамперед йдеться про явище «інформації заради інформації», коли відбувається субституція знань інформаційним валом, коли кількість шкодить якості, коли спостерігається «безсенсове переущільнення інформаційного середовища людини та досягнення власних цілей, далеких від здобуття нового знання», коли «відбувається загальна декультуризація соціуму, пов'язана з розвитком (і навіть ренесансом) хибних форм креатосфери, що поширюються і в мистецтві (маскультура), і в освіті (формування обмеженої еліти і маси працівників для універсамів, «макдональдсів» та складальних конвеєрів), і в науці (яка стає дедалі більш позитивістською, орієнтованою на розвиток «фіктивного» сектора) [5, 393].

Висновки. Таким чином, у час інформатизації суспільства, соціальних трансформацій, науково-технологічних відкриттів вища освіта повинна не лише виконувати роль стабілізатора, а й сприяти появі випереджаючих технологій, що каталізують поступ суспільства у його стабільному розвитку. Тому саме в «надрах» вищої освіти має відбуватись оцінка і корекція ціннісних орієнтирів суспільства, необхідно шукати раціональний баланс традиційних та інформаційно-інноваційних технологій. Якість вищої освіти в інформаційному

суспільстві обумовлюється не кількістю комп'ютерів, не багатством інформаційних баз, а підготовленістю як студента, так і викладача до ефективної переробки інформації з метою отримання системних та об'єктивних знань.

Отже, інформаційне суспільство повинно бути не самоціллю, а незалежною від нашої волі реальністю, яка б за вмілого з нею поводження могла сприяти побудові суспільства знань та інновацій. Завданням вищого навчального закладу стає створення освітнього капіталу – знання та вміння населення, що відповідають потребам ринку праці, громадському життю, дають потенціал самореалізації особистості в різних, часто діаметрально протилежних сферах діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дем'янчук О. Глобалізація вищої освіти: огляд сучасних світових проблем / О. Дем'янчук // Людина і політика. – 2002. – № 1– С. 74–82.
2. Жук М. Сучасна українська освіта за умов конкуренції інформаційних потоків [Електронний ресурс] / М. Жук. – Режим доступу : <http://www.dlab.kiev.ua/ITEA2006/paper/Zhuk.doc>
3. Зуєва В. Аксіологічний аспект гуманістичної спрямованості інформаційних освітніх технологій / В. Зуєва // Мультиверсум. Філософський альманах. – К. : Центр духовної культури, 2005. – № 49. – С. 38–48.
4. Ильин Г. Философия образования (идея непрерывности) / Г. Ильин. – М. : Вузовская книга, 2002. – С. 92.
5. Колісніченко Н. Розвиток освітньої системи та управління нею з погляду синергетичного підходу / Н. Колісніченко // Зб. наук. пр. Української Академії державного управління при Президенті України. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – Вип. 2. – С. 385–394.
6. Сюнтюрено О. Информационное общество и информатизация науки [Электронный ресурс] / О. Сюнтюрено. – Режим доступу : [http://www.rfbr.ru/\(30 октября 2006\)](http://www.rfbr.ru/(30 октября 2006)).

РЕЗЮМЕ

Н. В. Бондарчук, О. И. Булейко. Образование в информационном обществе.

В статье обоснованы важность и необходимость внедрения информационных технологий как одного из основных инструментов профессионального самоутверждения личности в информационном обществе.

Ключевые слова: образование, информационное общество, глобализация, информационные технологии, личность, информатизация, интернационализация, информационные системы, учебный процесс.

SUMMARY

N. Bondarhuk, O. Buleyko. The education of the informational community life.

The article considers the importance and necessity of information technology as one of the main instrument of professional self-identity in the information society.

Key words: education, information society, globalization, information technology, identity, informatization, internationalization, information systems, educational process.